



สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มาตรการทางกฎหมายกับการจัดการ ปัญหาแรงงานและสวัสดิการ

Legal Measures Related to
Labor Problems and Welfare

ตัวอย่าง



ดร.ธัญญลักษณ์ รุ่งแสงจันทร์

ปัญญาลักษณ์ รุ่งแสงจันทร์.

มาตรการทางกฎหมายกับการจัดการปัญหาแรงงานและสวัสดิการ = *Legal Measures Related to Labor Problems and Welfare.*

1. กฎหมายแรงงาน--ไทย. 2. สวัสดิการอุตสาหกรรม--ไทย.
3. อาชีวนามัย--กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ--ไทย.

KPT1270

ISBN 978-616-602-227-8

ISBN (ebook) 978-616-602-241-4

ลิขสิทธิ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญาลักษณ์ รุ่งแสงจันทร์
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2568

จำนวน 50 เล่ม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (ebook) พฤศจิกายน 2568

สำนักงานบริหารการพิมพ์ธรรมศาสตร์

จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

<http://thammasatpress.tu.ac.th>

จัดจำหน่ายโดยศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โทร. 02-564-4438

<https://linktr.ee/tubookstore>

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพปก: <https://www.freepik.com>

ราคาเล่มละ 350.- บาท

สารบัญ

สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(9)
คำนำ	(10)
บทที่ 1 สถานการณ์ปัญหาแรงงานและสวัสดิการในประเทศไทยและทั่วโลก	1
แรงงานไทยในปัจจุบัน	3
ปัญหาแรงงานและสวัสดิการในประเทศไทย	16
สถานการณ์ปัญหาแรงงานและสวัสดิการทั่วโลก	35
ความสำคัญของการมีมาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาแรงงานและสวัสดิการ	40
สรุปท้ายบท	41
คำถามท้ายบท	43
รายการอ้างอิง	44
บทที่ 2 ทฤษฎีและแนวคิดในการจัดการปัญหาแรงงาน	52
นิยามความหมายของแรงงาน	53
ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาแรงงานด้านการทำงาน	64
กรณีศึกษาปัญหาแรงงาน	83
สรุปท้ายบท	85
คำถามท้ายบท	86
รายการอ้างอิง	87
บทที่ 3 ทฤษฎีและแนวคิดในการจัดการปัญหาสวัสดิการแรงงาน	90
ความหมาย วิวัฒนาการ แหล่งที่มา ขอบเขต	
และประโยชน์ของการจัดสวัสดิการแรงงาน	91
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการแรงงาน	98
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการแรงงาน	105
ทฤษฎีและแนวคิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน	117
กรณีศึกษาปัญหาสวัสดิการแรงงาน	124

สรุปท้ายบท	125
คำถามท้ายบท	126
รายการอ้างอิง	127
บทที่ 4 วิวัฒนาการของกฎหมายแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	130
วิวัฒนาการกฎหมายแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	130
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	140
บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในการส่งเสริมมาตรการทางกฎหมายแรงงาน และสวัสดิการแรงงาน	147
สรุปท้ายบท	163
คำถามท้ายบท	164
รายการอ้างอิง	165
บทที่ 5 มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาการจ้างงานและ การคุ้มครองแรงงาน	168
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	169
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541	193
บทวิเคราะห์การนำกฎหมายมาใช้ในการจัดการปัญหาแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	227
สรุปท้ายบท	230
คำถามท้ายบท	231
รายการอ้างอิง	232
บทที่ 6 มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาแรงงานสัมพันธ์	234
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแรงงานสัมพันธ์	235
พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518	240
บทวิเคราะห์การนำกฎหมายมาใช้ในการจัดการปัญหาแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	252
สรุปท้ายบท	254
คำถามท้ายบท	255
รายการอ้างอิง	256

บทที่ 7	มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาสวัสดิการแรงงาน	257
	พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537	258
	พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533	264
	บทวิเคราะห์การนำกฎหมายมาใช้ในการจัดการปัญหาแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	279
	สรุปท้ายบท	281
	คำถามท้ายบท	282
	รายการอ้างอิง	283
บทที่ 8	มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน	284
	พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย	
	และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554	285
	กฎกระทรวงและประกาศกระทรวงแรงงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย	
	อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน	290
	บทวิเคราะห์การนำกฎหมายมาใช้ในการจัดการปัญหาแรงงาน	
	และสวัสดิการแรงงาน	292
	สรุปท้ายบท	293
	คำถามท้ายบท	294
	รายการอ้างอิง	295
บทที่ 9	มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาแรงงานที่รับงานไปทำที่บ้าน	297
	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรับงานไปทำที่บ้าน	298
	พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553	301
	ผลกระทบและข้อจำกัดของมาตรการทางกฎหมาย	303
	บทวิเคราะห์การนำกฎหมายมาใช้ในการจัดการปัญหาแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	305
	สรุปท้ายบท	306
	คำถามท้ายบท	307
	รายการอ้างอิง	308

บทที่ 10	มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาข้อพิพาทแรงงาน	310
	พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522	311
	กฎกระทรวงและประกาศกระทรวงแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศาล และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน	329
	บทวิเคราะห์การนำกฎหมายมาใช้ในการจัดการปัญหาแรงงานและสวัสดิการแรงงาน	330
	สรุปท้ายบท	333
	คำถามท้ายบท	334
	รายการอ้างอิง	335
บทที่ 11	แรงงานไทยในอนาคตและการเตรียมพร้อมของแรงงานไทย เพื่อก้าวสู่การเปลี่ยนแปลง	337
	บทเรียนสำคัญจากมาตรการทางกฎหมายสู่การกำหนดอนาคตแรงงาน และสวัสดิการแรงงาน	338
	แรงงานไทยในอนาคต	339
	การเตรียมพร้อมของแรงงานไทยเพื่อก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น	344
	กรณีศึกษาและบทเรียนจากต่างประเทศ	351
	สรุปท้ายบท	353
	คำถามท้ายบท	354
	รายการอ้างอิง	355
บทที่ 12	บทส่งท้าย	358
	กฎหมายแรงงานในยุคดิจิทัล: ความท้าทายที่ต้องเร่งแก้ไข	358
	การสร้างหลักประกันสวัสดิการถ้วนหน้า: ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความมั่นคง	359
	ส่งเสริมการเจรจาต่อรองร่วมและความปลอดภัยในการทำงาน: วัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ	359
	บทบาทของศาลแรงงานและการบังคับใช้กฎหมาย: การเข้าถึงความยุติธรรม	360
	การศึกษาและการปรับตัวของบุคลากร: เตรียมพร้อมสำหรับอนาคต	360
	รายการอ้างอิง	361
	บรรณานุกรม	362
	ดัชนี	386
	ประวัติและผลงานผู้เขียน	389

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1	ระบบการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละประเทศ	77
ตารางที่ 4.1	ลำดับชั้นของกฎหมาย	144
ตารางที่ 5.1	เปรียบเทียบการจ้างแรงงานและจ้างทำของ	171
ตารางที่ 5.2	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำใหม่ ตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ซึ่งได้ประกาศให้มีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2568	223
ตารางที่ 6.1	หลักเกณฑ์การคำนวณจำนวนคณะกรรมการลูกจ้าง	248
ตารางที่ 7.1	หลักเกณฑ์การได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537	261
ตารางที่ 7.2	หลักเกณฑ์การจ่ายเงินทดแทนตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537	263
ตารางที่ 7.3	บัญชีอัตราเงินสมทบตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497	267
ตารางที่ 7.4	การจ่ายเงินสะสมและความคุ้มครองของกองทุนประกันสังคมตามมาตรา 40	277
ตารางที่ 7.5	ความคุ้มครองของกองทุนประกันสังคม	278
ตารางที่ 10.1	การอุทธรณ์คดีแรงงาน	323

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1	องค์ประกอบของเศรษฐศาสตร์แรงงาน	61
ภาพที่ 6.1	กระบวนการระงับข้อพิพาทแรงงาน	246
ภาพที่ 7.1	อัตราการได้รับเงินทดแทนกรณีทุพพลภาพตามระยะเวลาจ่ายเงินทดแทน	276
ภาพที่ 10.1	กระบวนการในการดำเนินคดีแรงงาน	326

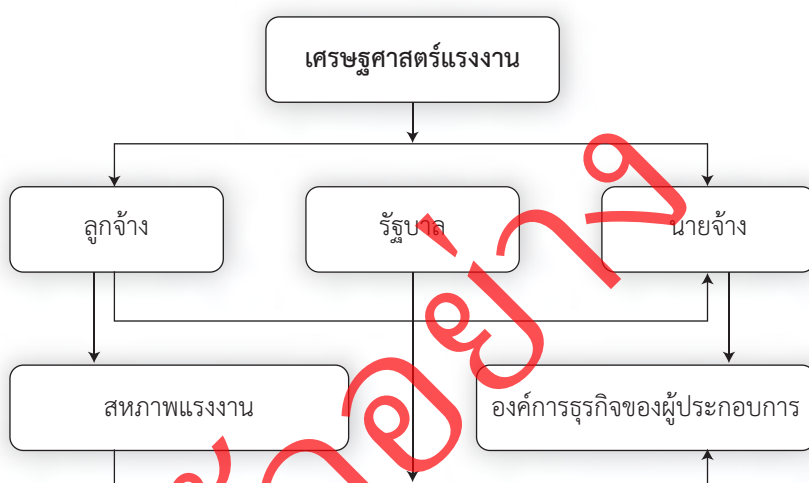
unit 2

ทฤษฎีและแนวคิด ในการจัดการปัญหาแรงงาน

บทนำ

แรงงานมีความสำคัญต่อประเทศหลายด้าน ดังนั้นการศึกษาและทำความเข้าใจแรงงาน นอกจากส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตัวแรงงานเองแล้ว ยังส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศอีกด้วย กล่าวคือ แรงงานมีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ เพราะแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของสังคม ดังนั้นในการตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับแรงงานจึงต้องกระทำอย่างรอบคอบ เพราะถ้ามีการใช้แรงงานไปในทางที่เหมาะสมหรือมีการพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพที่ดี แรงงานก็จะกลายมาเป็นแรงงานฝีมือที่ทำให้ผลผลิตของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากจะเป็นผู้ผลิตแล้ว แรงงานยังเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการอีกด้วย นอกจากนี้แรงงานมีความสำคัญด้านการเมือง คือ จากการที่แรงงานรวมกลุ่มกันเป็นสหภาพแรงงาน ทำให้แรงงานอาจรวมตัวกันจนมีพลังบีบบังคับรัฐบาลและรัฐสภาให้ออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่คนงานได้ เช่น กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำ กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายกำหนดชั่วโมงทำงานและสวัสดิการต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจสร้างอิทธิพลทางการเมือง โดยการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นมิตรกับคนงานให้เป็นสมาชิกรัฐสภา โดยการรณรงค์หาเสียงให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นนโยบายทั่วไปของสหภาพแรงงานในสหรัฐอเมริกา ส่วนในประเทศอังกฤษได้มีการจัดตั้งเป็นพรรคแรงงาน (Labor Party) เพื่อให้คนงานได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทน และได้จัดตั้งรัฐบาลเพื่อจะได้หาผลประโยชน์ให้แก่แรงงานเต็มที่ และสุดท้ายแรงงานมีความสำคัญด้านสังคม คือ

นอกจากนี้วิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานยังเกี่ยวพันไปถึงแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างด้วยกัน ซึ่งรวมตัวเป็นสหภาพแรงงานเพื่อต่อรองค่าจ้างเป็นสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างด้วยกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นสมาคมนายจ้างมีจุดประสงค์เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน และจากความสัมพันธ์อันเป็นความสัมพันธ์ระดับชาติ ซึ่งรัฐบาลต้องเข้ามายุ่งเกี่ยวนั้นองค์ประกอบของเศรษฐศาสตร์แรงงานจึงต้องพาดพิงถึงบุคคล 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล ดังภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของเศรษฐศาสตร์แรงงาน

จากภาพที่ 2.1 แสดงถึงองค์ประกอบของเศรษฐศาสตร์แรงงาน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบต่างมีบทบาทและความสำคัญ ดังนี้

1. ลูกจ้างหรือคนงาน ซึ่งรวมกันเป็นสหภาพแรงงานมีพลังที่จะบังคับนายจ้างได้พอสมควร ทำหน้าที่เจรจาต่อรองกับฝ่ายนายจ้าง
2. นายจ้างหรือฝ่ายจัดการ ซึ่งเป็นผู้บริหารงานของบริษัท รวมทั้งฝ่ายบริหารงานบุคคล ซึ่งทำงานที่เกี่ยวข้องกับคนงาน แต่อยู่คนละฝ่ายกับคนงาน ฝ่ายนี้จะคอยดำเนินเรื่องเกี่ยวกับคนงานให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีสวัสดิการเหมาะสม พยายามไม่ให้เกิดข้อขัดแย้ง หรือถ้าเกิดก็หาทางระงับข้อขัดแย้งนั้นเสีย
3. รัฐบาล เป็นฝ่ายคนกลางคอยให้ความยุติธรรมของทั้ง 2 ฝ่าย รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ออกกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และคอยตรวจตราให้เป็นไปตามกฎหมาย ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทแรงงานจะต้องเป็นคนกลางคอยเข้าไปไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น

มาตรการทางกฎหมายกับการจัดการ ปัญหาแรงงานและสวัสดิการ

“ปัญหาแรงงานมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การทำความเข้าใจ “มาตรการทางกฎหมาย” คือหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน”

ตำราเล่มนี้จะนำท่านสำรวจกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน ลิขสิทธิ์และหน้าที่ของนายจ้างและลูกจ้าง การจัดสวัสดิการแรงงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนกลไกและมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขข้อพิพาทแรงงานและการคุ้มครองแรงงาน

เหมาะสำหรับนักกฎหมาย ผู้บริหารงานบุคคล (HR) นักศึกษา ผู้ประกอบการ และผู้ที่ต้องการความรู้เชิงลึกและเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ในการป้องกัน แก้ไข และสร้างความสัมพันธ์อันดีในสถานที่ทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีประสิทธิภาพ

ISBN 978-616-602-227-8



9 786166 022278

ราคา 350 บาท

หมวดสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

<http://thammasatpress.tu.ac.th>